

AGNI

Nr 223 ~ Årg. 54 ~ Nr 3 ~ Julen 2009

Ver-ulden

Människotiden

Vår planet, jorden har funnits till under 4,6 miljarder år. Under denna – efter människomått – ofantliga tidrymd har den åter och åter genomgått dramatiska omvälvningar. Asteroider och meteoriter har slagit ner och omformat dess yta. Kontinentalplattor har glidit ifrån varandra eller kolliderat och därvid pressat upp väldiga bergsmassiv mot höjder såsom Himalayas. Vattenmassorna – haven – fanns från början inte. Det allra mest av jordens vatten tycks ha kommit från de isberg i rymden som vi kallar kometer och som slog ner på jorden i dess ungtid.

Den atmosfär som vi och alla högre livsformer är beroende av – en blandning av kväve och syre i proportionen 5:1 – bildades ganska sent. Den är ett verk av de gröna växternas in- och utandning

och hålls fortfarande i gång genom att de pustar ut fritt syre i lufthavet och hämtar tillbaka från atmosfären den koldioxid varav de bygger sina celler.

Människosläktet är en nykomling på vår planet. Vi framträdde för omkring 200 000 år sedan enligt senaste forskning. Låter vi jordklotets hittillsvarande historia liknas vid ett dygn, har vårt släkte funnit till under de sista 18 sekunderna av dess tjugofyra timmar. Tiden från Jesus födelse fram till nu blir vid denna jämförelse bara två hundradelar av den sista sekunden.

I jämförelse med naturens krafter är människans förmåga liten. Vi kan till exempel knappast hindra nya istider. En ny sådan lär inträffa redan inom några tusen år. Den fara som hotar oss på mycket

kortare sikt och som skulle kunna drabba alla som lever på jordens yta, är en klimatkatastrof. I detta fall är vi människor högst medansvariga. Här handlar det om de subtila och komplicerade strukturer som skapat förutsättningar för högre livsformer på jorden. Dessa strukturer har vi bevisligen redan tillfogat allvarliga skador. Hotet om en klimatkatastrof skulle kunna bli oss övermäktigt redan inom mindre än hundra år. Då kan ver-ulden närma sig sitt slut. Detta fornnordiska ord betyder människotiden. Ordet finns kvar i svenskan, nämligen världen. När våra förfäder skapade ett begrepp för den stora helhet inom vilken vi framlever våra liv tänkte de temporalt (tidsligt), inte rumsligt. Världen i denna betydelse sträcker sig från det första människoparets tillbli-

velse till "Midgårds" undergång i "Ragnarök". Midgård föreställdes som den inhägnade yta där människor, djur och växter kan leva – under visst beskydd av gudarna i "Asgård".

Det finns ganska många, bland dem också några forskare, som tonar ner detta riskscenario trots att FN:s klimatanpanel i stort sett är enig om att hotet av en klimatkatastrof är högst verkligt. Dessa skeptiker pekar gärna på hur litet människans aktiviteter påverkar vår planet i stort. Den pågående uppvärmningen är, menar de, en helt naturlig variation i jordens atmosfär, som inte har mycket att göra med våra utsläpp av växthusgaser. Planeten Jordan kommer att klara sig själv. Detta är nog helt sant i en bemärkelse. Planeten går inte under. Den har en framtid på mer än tre miljarder år. Då först förintas den i samband med solens dramatiska dödsprocess. Men klarar sig världen i den ursprungliga betydelsen av detta ord? De strukturer som möjliggör att jorden erbjuder biotoper för högre livsformer är ganska sköra, ja så sköra att de kan gå sönder redan genom mänsklig brist på förutseende och vishet.

I den bild vi nyss använde har människotiden varat de sista arton sekunderna av ett dygn. Hur mycket längre kommer den att bli? Ingen vet. Det mesta tyder dock på att den kan förkortas genom människans eget beteende, vår svårighet att ändra invanda konsumtionsmönster och genom envist fasthållande vid etablerade men synnerligen riskabla energi- och transportsystem.

För många har klimatkatastrofen redan inträffat. Kriget i Darfurprovinsen är i grunden ett klimatkrig som redan skördat millioner människoliv. Flyktingströmmen från Afrika till länderna norr om Medelhavet har också sin bakgrund i förminskningen av de biotoper som människan behöver för sitt liv. Torkan, vattenbristen och ökenspridningen bildar redan nu en viktig del av bakgrunden till krig och samhällens sönderfall på flera håll i världen.

Vad händer om de väldiga glaciärerna i Himalaya smälter, något som enligt de mest pessimistiska prognoserna kan ha hänt inom mindre än trettio år? I dessa isdepåer är vatten för nästan hälften av jordens befolkning lagrad och tappas av genom floder

som flyter ut i södra och östra Asien. Hur skall de miljarder människor som bor i dessa regioner klara när de torkat ut. Vad händer om flyktingströmmar i miljontal söker sig till länder där det är möjligt att leva. Bygger vi murar och skjuter dem som försöker klättra över?

Ansatser till den sortens aggressiva revirförsvar finns redan. Murar byggs. Vad blir det kvar av vår egen mänsklighet i det slags kaos som en storskalig klimatkatastrof skulle innebära?

När vi talar om mänsklighetens hotande undergång betyder detta två saker. Vi kan mena vår fysiska förintelse. Vi kan också mena förlusten av mänskliga känslor, altruism och en humanistisk moral. Men dessa båda betydelser hänger samman. Vi klarar oss inte utan en inre rättskänsla och insikten om vår existentiella samhörighet med hela vårt släkte och – i grunden – med varje enskild människa. Den fornnordiska myten ger kanske en antydning om detta samband: När den gode guden Balder, han som skydde allt våld och all blodsutgjutelse, dräptes genom Lokes list, randas Ragnarök. Då räcker inte Tors råstyrka eller Odens

list för att rädda Ver-ulden. Utan godheten förintas Midgård och Asgård enligt den gamla myten.

Men människosläktet är värt ett bättre öde än ett slut i moralisk förnedring. Det finns stora fonder av medmänsklighet och rättskänsla inom oss. Vem har väl någon själv mött en människa om vilken man med visshet vågar påstå att hon är ond? Men vi kan fastna i ideologiska, ekonomiska eller politiska strukturer och tankemönster där vi blir farliga för både oss själva och andra genom att inte ifrågasätta de system vi själva medverkar i.

Det är inte för sent att undvika en dödligt farlig klimatkris. Ännu finns litet tid att styra bort från undergången och i stället välja en övergång till ett ekologiskt vettigt sätt att bruka våra gemensamma resurser. Men tiden är kort.

Allt avgörs inte på internationella klimatkonferenser på toppnivå. De är viktiga. De är nödvändiga men i sig inte tillräckliga förutsättningar för en god övergång. Härutöver krävs en sinnesändring hos oss alla, en effektiv självkritik. Rättskänslan, altruismen, vördnaden för livet och över-

huvudtaget det etiska förnuftet är inte ting som erbjuds på marknaden. De finns som inre möjligheter inom oss själva och är det bästa vi äger i vår egenskap av människor. Julens bild handlar om ett barn som föds i nattens timmar under himlens stjärnor. Det barnet kan vi göra till en sinnebild för alla de barn som föds nu, i vår egen tid.

Det är dessa små som får ta konsekvenserna av de felsteg vi begår nu. Barnet får bära tyngden av våra skulder. För barnets skull måste vi göra bot och bättring och rädda den värld som det fötts att tillhöra. Så förvaltar vi vår återstående livstid på det sätt som är oss värdigt – och möjligt.

Bo Nylund

Julhälsning från Gjirokaster

Från gruppen av hemlösa i staden Gjirokaster i Albanien kommer en varm hälsning och tillönskan om ett **Gott Nytt År** till alla Agni-vänner. Ett trettioårigt äldre män och kvinnor har, tack vare Agnis generösa stöd, fått en möjlighet att varje förmiddag samlas i lokalen "Social Center", tillskapad av stadens Röda Kors och föreningen Fadderfriends. Där finns dagligen varma drycker, bröd och någon frukt. Dessutom dagstidning, schackspel, TV mm. Viktigare än något annat nu när vintern kommer allt närmare är att lokalen är varm, ren och på alla sätt inbjudande. Veden som sprakar i braskaminen är skänkt av en olivbonde i stadens utkanter. Stort tack från alla som på detta vis hjälper till att förbättra villkoren för dessa fattiga människor. Ett fotoreportage kommer i nästa nummer. Varma hälsningar från Margareta och Lars Wolf.

Läs vidare om vårt gemensamma projekt på vår hemsida Fadderfriends.se

Angola – Betraktelser kring ett land i omvandling

Bill Hammar är vår kontaktperson till projektet i Angola. Själv uppvuxen i landet har han god kännedom om dess särskilda förutsättningar och problem.

Agni har sedan några år tillbaka stött två mindre projekt i Angola genom vår kontaktperson pastor Henda Kibonda – malariabekämpning med hjälp av uppköp och utdelning av specialpreparerade myggnät i Ndalatando i norra delen av landet, och delfinansiering av ett skolbygge i Namibe i sydvästra kustområdet. Båda insatserna har varit väldigt uppskattade lokalt. Pastor Kibonda hanterar administrationen på plats sseröst och professionellt. Han håller sig med ett stort nationellt och internationellt kontaktnät, och det går inte att mista sig på hans karismatiska ledarskap, när man ser honom i aktion i hans församling i Namibe. Han har dokumenterat arbetet i film på dvd. Utbildning och sjukvård ligger högst på den sociala verksamheten, som riktar sig till både

barn, ungdomar och vuxna. De flesta kommer från fattiga familjer, som annars inte har möjligheter att tillgodose sig sådana basbehov.

Angola är annars känt som ett av de länder i Afrika som har bland de godaste förutsättningarna att försörja sin befolkning på ett acceptabelt sätt. I förhållande till sin storlek har landet en mycket liten befolkning (mindre än 20 miljoner invånare på drygt 1,2 miljoner km²). Stora delar av det inre höglandet är bördigt, väl lämpat för jordbruk och boskapsskötsel, med rikligt med nederbörd under perioden oktober till maj. Vid den 1500 km långa Atlantkusten löper den kalla och fiskrika Benguelaströmmen söderifrån, och fiskerinäringen har sedan länge varit en viktig del av kuststädernas inkomster. Men förutom dessa fördelar så har Angola sedan början av 1970-talet utvecklat sig som en av Afrikas största oljenationer, med flera stora oljefält utanför kusten i norra Angola och utanför Cabindaprovin- sen. I de nordöstra provin-

erna har man exploaterat rikliga diamanfyndigheter i flera decennier. Förutom detta har landet stora förekomster av järnmalm, bauxit, koppar, mangan och ett flertal andra utvinningsbara naturrikedomar.

Sett ur detta perspektiv, kan man säkerligen ställa sig frågan: *Behöver* Angola biståndsinsatser från utlandet? Är inte detta bara en form av självbedrägeri, där de angolanska myndigheterna skratrar bakom kulisserna och låter internationella NGO:s, som vår förening AGNI, agera som gratis substitut för landets egna offentliga sektor? Vad gör de med olje- och diamanthänkomsten? Alla större städer i Angola har enorma slumområden, bebodda av miljoner medellösa människor som kämpar sig igenom ett dagligt bekymmer kring överlevnad från vecka till vecka. Samtidigt har det uppstått en allt rikare övre medelklass i storstädernas centrum, av välutbildade och välavlönade medborgare med direkt anknytning till re-

Barn utanför skolan som Agni har varit med och finansierat.

geringspartiet, ministerierna i huvudstaden Luanda, och diverse statliga, eller halvstatliga storbolag inom just olje- och diamantranden, och de stora handelsbolagen.

Svaret på den första frågan är ett förbehållslöst Ja! Den internationella hjälpen behövs *verkligen*. Svaret på den andra frågan är ett likt rungande Nej! Verkligheten är mycket mera komplicerad än så.

Jag skall i en serie artiklar i vår tidning AGNI försöka belysa de historiska, ekonomiska och sociala förutsättningarna i dagens Angola, i avsikt att motivera varför ett fortsatt internationellt engagemang inom humanitärt bistånd är så viktigt även fortsättningsvis. Under mina besök i Angola har jag blivit varse om en stark och generell vilja bland angolaner, av alla samhällsklasser,

att utvecklas, att förkovra sig, att se framåt. Och i och med våra egna kontakter i bl.a. den gamla fiskeristaden Namibe i södra Angola, har dessa människor fått ansikten, de har fått namn, de har fått röster, och deras tankar kan mycket lätt förstås. Att hjälpa dessa människor är inte enbart en samvetsplikt. Det är ett privilegium.

Bill Hammar

Agnis verksamhet ute i världen

Vår förening ger projektstöd i flera länder. I **Guatemala** finansierar vi ett stipendiatprojekt som gör det möjligt för ett trettiotal ungdomar, lika många flickor som pojkar, att fortsätta sina studier efter att ha gjort sina år i byskolan. Detta projekt torde vara ett av de mest framgångsrika vi haft under vår långa historia. I samma land ger vi ett grundstöd till en klinik (Maxenakliniken) som under årtionden spelat en viktig samordnade roll för utvecklingen uppe i höglandet med dess indianska (maya quiché) befolkning.

I södra **Angola** är vi med om att bygga en skola för de många barnen i en grupp av byar, vilket du kan läsa mer om i en artikel i detta nummer.

I sydligaste – och fattigaste – **Albanien** stöder vi ett ”öppet hus” där äldre utan människovärdiga bostäder kan värma sig och få ett mål mat. Agni finansierar maten.

Vi gör för närvarande sonderingar i syfte att kunna ge hjälp till barnhemsbarn i **Armenien**.

Förutom dessa verksamheter har vi två individuella

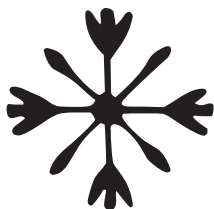
stödprojekt. Vi ger genom ett stipendium möjlighet för en ung man i **Bolivia** att fullborda sina läkarstudier. Här hemma i Sverige stöder vi en ung, helt döv man som kom hit som flykting, genom att möjliggöra hans studier vid folkhögskolan för döva i Leksand.

För de projekt som är riktade till barn och ungdomar har vi stor nytta av Birgitta Fries Ossianns stiftelse som föreningen äger. Liksom så många andra ideella organisationer drabbas vi av att avkastningen på stiftelsekapital minskat genom finanskrisen. Gåvorna från våra läsare fortsätter utan motsvarande nedgång. Under 2009 har vi dock fått anstränga oss till det yttersta för att kunna fullgöra våra åtaganden. Vi vågar hoppas på en ovanligt god julgåva inför nästa år.

Den som ger en gåva får gärna på talongen markera vilket projekt som man i första hand vill ge sitt stöd.

BN

*God Jul och
Gott Nytt År*

önskar redaktionen!

TIDNINGEN AGNI, BOX 1528, 751 48 UPPSALA

BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning återlämnas tidningen med nya adressen på framsidan (ej adressränd).

AGNI

FÖRENINGEN

ÖRJANSGÅRDEN AGNI

Kontor: Kungsgatan 30, 753 21

Uppsala

Telefon kontor: 018-10 27 44

Telefax: 018-50 37 82

Postgiro: 7 73 73-9

TIDNINGEN AGNI

Redaktör: Kristina Nyström, 070-201 49 16

Ansvarig utgivare: Bo Nylund,
018-50 37 82, 070-680 58 29

Kontaktperson för Agni är sekreterare
Puck Bjelke Hoffman, telefon 018-51 68
20. Välkommen att höra av dig!